

حکومتا ھەرمیا کوردستانی - عێراق
وەزارەتا پەروردی
رێفە بەرپا گشتی یا پرۆگرام و چاپە مەنیا

وزارت پھروہردی

ریقه به ریا گستی یا پروگرام و چاپه مه نیا

ماڦين مروقي

بُوْ يُوْلا حَهْفَتِيْ بِنَهْرَهْت

دانان

جینہ رعلی جولا

حەمەد سەلم حەمە ئەمین

چالاکى

ره حیم سلیمان

عہدِ بدولتِ محمد حمید الدہلوی

نہ مہل جہ لال مجھ مہد

يېداچوونا زانستی

یوسف عوسمان حمد

وہرگیران

ليترنه به کي ژريښه به ريا گشتي يا په رومردا دهوکي ژاري کرمانجيا خوارې نينا به سهرزاري کرمانجيا ژووري

۱۴۳۶ مشہختی

۲۰۱۵ ز ایینی

۲۷۱۵ کوردی

جایا حفتی

سهرپه رشتی زانستی یی چاپی؛ فارس رشید جانگیر
سهرپه رشتی هونه ری یی چاپی؛ عثمان پیرداود کواز - سعد محمد شریف صالح
تایپکرن؛ عدنان أحمد خالد
دیزاین؛ هلال عابد رمضان
جیبه جیگرنه بژاره کورنا هونه ری؛ عدنان أحمد خالد

دەسپىك :

ماڧى مړوڦى ب مړوڦى څه گرېدايه، ياسايا سروشتى وداناندې و ئاينې
ئەسمانى كرينه ژېدمر بو خو، هەكە ئەڅ مافە د هندهك بار و دەماندا
د رهها نه بن و سنوور بو هاتېنه دانان بو بهرژموهنديا كوومه لى، ئەڅه ژى
د بهرژموهنديا مړوڦى بخودايه، ژبه ر پېدځيه كا كوومه لايه تى دا بشيت
دگهل مړوڦين ديترب ئاشتى و براينى بژين. هەرچه نده حەتافى گاځى
پېناسه كا گشتى يا ئىك لا بو ماڧى مړوڦا نه هاتيه دانان، به لى ئەم
دشېين بېژين (ماڧى مړوڦى پېځه رى سهره كى يى گه ليه و كه سهك
نه شيت بى وى ژيانه كا پر سهرومرى و ژهه ژى بيه ت).

مړوڦايه تى بخو بناغى دادومرى و ئاشتى يه ريزگرتن ل ماڧى مړوڦى
پېشكه فتن و ومارا ته مام ب كه سايه تيا تاكه كه س و كومى دده ت. ئەو
تشتى مړوڦ ب ماڧى خو دزانيت پېدځيه بو بهرامبه رى خو ژى ب وى چاځى
به رى خو بده تى. ئانكو ئەم دشېين بېژين ماف (هه موو ئەو بهرژموهنديه
كو پېدځيه ريزى لى بگرين يان ئەو بهرژموهنديه كو لدويف ياسايى
دهينه دان و پاراستن).

قوناغین مافی مروقی

ل دهسپیک کومه ل ژ چەند خیزانا پیک دهات، کیشک ژوان خودان دهسه لات و هیژبا، فەرمانین وان جهی یاساین ئەقرو دگرتن روودانا هەر ئاریشه کی دناق کومه لیدا دبرنه لایی وی و بریاری دا لسه ردهت، کو کهسی مافی نه رازیوونی نه بوو، ب بهر فرمه بوونا کومه لی دهسپیک بو ئەگه ری پهیدا بوونا هوژا (عه شیرمه تا). خودان دهسه لاتا ناقی سه روک هوژیان عه شیرمه لی دنا. دهمی چاندن و بریقه برنا هوکارین بهر هه می پهیدا بوین، و مروقین خورت و سته مکار ل دویف تیتالا (عادات و تقالید) کومه ل بریقه دبرن، و بارا پتر هزرا وان ل بهر ژموه ندیین وان بوو نه ک بهر ژموه ندیین گشتی.

ئاشکرایه کو مروق بخو گیانده ره کی کومه لایه تیه، دگهل کومه لی دژیت، پیدقی ب ریکخستن یه، ب پهیدا بوونا کومه لین دهسپیک و بهر فرمه بوونا بنه مایین سه ره کی یین ژیان، بهر ژموه ندی و دهسه لات پهیدا بوون و بونه ئەگه را ململانی دناقه را مروق و مروقی دا، بو بده سته ئینانا قی دهسه لات و پاراستنا بهر ژموه ندی پهیدا بوون، هندی شیابان ئەق ململانه گهرمه تر لی دکر، ل قیری بینقه دانه کا زور دژی مافین سه ره تای و سروشتیین مروقی هاته کرن، وه کی چه وا په یوه ندیین مروقی ب چەند قوناغا دا بوورین، قوناغا (به ری، چاندنی، پیشه سازی... هتد) مافین مروقی ژی هه رب وی شیوه ی ب چەند قوناغین سه ره کی دا بوورین، هه ر ئیک ژقان قوناغا کارتی کرنا خو لسه ر ژیانا مروقی هه بوو... گرنگیا مافی مروقی ب راده کی، بهر دهوام جهی پیته دانا هزرمه ند و فه یله سوف و ئاییندار و سیاسه تمه دار و کومه لناس و یاساناس و ئابووریناسان بوون، هه ر ئەوانژی وه کر لسه رانه ری جیهانی و ل چەند لایان دهنگی پاریزگاریا مافی مروقی بلند ببت، ل هه ر سه رده مه کی لدویف دهمی خو بزا قهاتیه کرن بو پاراستنا قی مافی.

ئەو قوناغىن مافى مەروۇقى تىدا بوورى، لدويف چاوانيا بىرئىشەبرنا
كۆمەلگەھا ھاتىنە دابەشكرن و پىك ھاتىنە ژ:
- قوناغا تىتالا (عادات و تقاليد).
- قوناغا ياسايى.
- قوناغا دستوورى.
- قوناغا نىف دمولىتى بوونى.

قوناغا ئېتالان

قوناغ، لدويف چەوانيا رېڭخستنا پەيوەندىيان دناقبەرا ئەندامىن
كۆمەلئىدا بىرىقە چوويە. پەيوەندىين خودان ھىز، كو دەسھەلاتەكا
مەزن (رەھا) د كۆمەلا خۇدا ھەبوو و دانابوو، كو ئسەر ھەمويان
سەپاندبوو و ژوئ پىترتر كەسىن دى مافى دانانا قان رى و جھا نەبوو و
كەس نە دشا ژى دەر كە قىت و بوونە تىتال بو كۆمەلگەھى، ئەق تىتالە
مان ژ بەر مەبەھەكى بو بەر مەبەھەكى دى و مافى مروقى ل قى قوناغى ب
شيوەكى بەر فرەھ ھاتبوو پىشېنكرن و لاواز بوون و ئەو كەسىن بەرگرى
ژى دكر گەلەك دكىم و بى دەسھەلات بوون نەدشيان سنورەكى بو
قان بنېقە دانان ب دانن. ل قى قوناغى (كولەدارى) كارەكى سروشتى
و ئاسايى بوو، بو مروقى زەلام و ژن و بچووك، مافى وان بەرەنگەكى
ھاتە بنېقە دان و خارن و بەرە بەرە گھورين ب سەر قان پەيوەندىيان دا
ھاتن. ژ بەر كو ئەو رېنمايىن دەسھەلاتدار لدويف ئارىشە و رىدانىت
رۆژانە كىم و زىدەبوون. ئەقە ژبلى ئەو گھورينىن پەيدا بوين ژ ئەگەرى
مرنى، ئان ھەرتشتى دى ب سەرى دەسھەلاتداران ھاتىت و ئەو كەسىن
پشتى وان ب ھەزا خو گھورى د رېنمايىن بەرى خو دا كرىت، وى
دەمى نقىسەن نەبوو كو تىتالا بنقىسن دا كىمترين گھورين ب سەردا
ھاتبان و بەر مەبەھە لدويف بەر مەبەھە لدويف چووبان و ژبىر نەكرانە. ئەق
قوناغە بو دەسپىكا پەيدا بوونا كۆمەلى ھەتا زانىنا نقىسەنى قەدگىر
و جودايەكا چىنايەتيا زۆر تىدا دەيتە دىتن و كۆمەل بو چەند چىنن
جودا جودا ھاتە دابەشكرن. كولەدارى ژ ھەمويا نزمتر و بى بەرتر بو
و چىنا ئوروستوكراتى بلندترين چىن بو و كۆمەكا مافان وەك مافى

(ژيانئ - مولكداريئ - هه‌بوونا كولا - پيكنئنانا خيزانئ ... هتد) شيان بو كه‌سئ خو فان مافا په‌يدابكه‌ن. مافئ وانا وه‌كي تيتالا هاتنه‌ په‌يرمو كرن و نه بشيوه‌كي ياسايي هاتبوونه دارشتن، له‌وما گه‌له‌ك يا ب ساناهي بوو هه‌ر ئي‌ك ژ فان مافا بهينه‌ بنپيشه‌دان.

قوناغا ياسايئ

دكه‌فندا، ياسا ژي‌دەر ژ تيتالا هه‌لدگرتن. دويضا ژ ئه‌گه‌ري پيشقه‌چوونا شارستانيه‌تي و ري‌كخستنا پتر يا كو‌مه‌لي و ب هي‌زبوونا ده‌وله‌تي، ده‌وله‌تي ب خو ياسا ددانا و دنشيسي. ب هاتنا ياسايئ قوناغه‌كا نوي و يا مافئ مروفي ده‌سپيكر، ئه‌وژي قوناغا ياسايي يه. دانانا ياسايئ ل ده‌سپيكي تشته‌كي سه‌ر‌قه‌يي بوو كو ئه‌وژي نشيسينا تيتالا بوو. جاره‌كا دي دارشتنه‌كا دي يا هه‌روان تيتالا بوو. به‌لي ب ره‌نگه‌كي دي و ده‌ستكاريه‌كا به‌رچاق، بقئ چه‌ندي ژي خه‌لك ب به‌ندين ياسايئ قه‌ گر‌يدا‌بوون. بو نمونه‌ ياسايين هه‌مورابي ب كه‌فنترين ياسا دهينه‌ دانان، هه‌مورابي دو هزار سالان به‌ري زاييني پاشاي بابل بوو، ياسا دانايه، و لسه‌ر به‌ري نه‌خشانده‌بوو. ياسايين وي نشيسين تيتالين به‌لاقين سه‌رده‌مي وي بوون. ئه‌ف بابته‌ بخو‌قه‌ گرتبوون: سزادان، شوونكاري، ده‌ستگرتن، كوله‌داري، خيزان، ري‌كخستنا كرين و فروشتن و قه‌گوه‌استنا كه‌ل و په‌لا ... هتد. سزادان د ياسايين هه‌مورابي دا گه‌له‌ك ب سته‌م و گران بوون، سزايئ هه‌ر ئي‌ك ژ: (نه‌وه‌يي، ❖، دزي،

❖ نه‌وه‌يي: ئه‌وه‌ يئ ژ درمو تشته‌كي ب سه‌ر ئي‌كي قه‌نيت.

دههمهن پیسی (زناکرن)، رهفاندن و فهشارتنا مروّفان) سیدارمدان بوو.
 قان یاسا گهلهك حساب بو مولکایهتی کرېوو.
 نموونه کا دی ژ یاسایین نفیسی دناقبهرا سالین (۶۴۰ - ۵۶۰) بهری
 زایینی، زهلامهکی هوزانقان زانایی ئهغریق، بناقی (صولونی ئهغریق)
 یونانیان ههلبزارت و کره حاکمی خو، چهند یاسایهك بو بریقهبرنا
 دمولهتی دانان، بریار دا چ دهیندارهکی گرتی ههیه بهیته بهردان، و
 نهھیلا دهیندارا بکهنه کولهدار، هندهك میراته بو ژنا دهسته بهرکر،
 ئهرد و جوتیارین بندهست رزگارکرن، جقاته کا (۴۰۰) کهسی ژ (۴)
 هوزین باژیری (ئهسینا) پیگئینا، دادگههه کا دهسپیکرنی دامهزراند.
 د نیشه کا چهرخ پینجی بهری زایینی دا جقاتا پیرین رومای لیژنه کا دهه
 کهسی ژ شارمزایان دامهزراند، ماوی (۲) سالا بو دیارکر، بو کومکرنا
 هه موو تیتالین بهر به لاقین رومانی، پشتی کومکرنی هه موو لسه (۱۲)
 تابلویین (سفری) نهخشاند و ناقي وی کره (یاسا ۱۲ تابلو).

قوناغا دسنوری

په‌ی‌شا دستور، کو عه‌ره‌ب بو یاسایا بنه‌ره‌تی بکار دئینن، په‌ی‌شه‌کا فارسیه رامانا وی (کومه‌له یاساین شاه) دگه‌هینیت، روژئاقایی په‌ی‌شا (کونیستیوشن) بو دانایه، کو ئه‌وژی په‌ی‌شه‌کا لاتینیه رامانا وی (فه‌رمانین ئه‌باتیرین روم) یی یه. ژئه‌گه‌را پی‌شکه‌فتنا هوژین مرو‌قاه‌تی و روودانا ب ده‌هان شوره‌شین ئازادیخوازی، ژ بو ئازاد کرنا مرو‌قان دژی مرو‌قین سته‌مکار سه‌ره‌لدا، مافی مرو‌قی د دستوری چه‌ند وه‌لاتان دا جه‌ی خو یی گونجای گرت. ل سالا ۱۲۱۵ ژ ئه‌نجامی سه‌پاندنا باجه‌کا زور لسه‌ر هه‌قوه‌لاتین ئنگلته‌را، ماقیل و زانایین ئایینی رابوون ب راپه‌رینه‌کا دژی ده‌سه‌له‌لاتداریا ئنگلته‌را، لسه‌ر ده‌می (یوحنا) ی و نه‌چارکر کو داخازین وان قه‌بوول بکه‌ت و بده‌تی، باومرنامه‌کی ژی ئیمزا که‌ت، کو ب نا‌قی (باومرناما مه‌زن) نا‌قدار بوو، د می‌ژووویی دا ب (ماگنا‌کارتا) ده‌یته نیاسین. ژ ئه‌گه‌ری په‌یدا‌بوون و به‌لاقبوونا پی‌شه‌سازی، شوره‌شه‌کا مه‌زن د ژيانا ئه‌وروپیاندا ب تاییه‌تی و د دنیایی دا ب گشتی په‌یدا بوو، گو‌هو‌رینین مه‌زن ل دنیایی په‌یدا‌کرن. هه‌ر د وی سه‌رده‌میدا می‌رخاسین نقیسه‌ر و هونه‌رمه‌ند و زانا ب به‌ره‌می خو یی چروپردونیا هژاند و ده‌لیقه خو‌شکر بو پاراستنا مافی مرو‌قی. ژ به‌ر ئه‌گه‌ری قی چه‌ندی پتريا وه‌لاتین ئه‌وروپا پاراستنا مافی سه‌ره‌کی یی مرو‌قی د دستورین خو دا دانا... ل سالا ۱۷۷۶ سه‌ریه‌خویا ۱۳ ویلایه‌تین ئه‌مریکا هاته راگه‌هاندن، د دستوری وانژی دا مافی مرو‌قا ب قی جو‌ری هاته راگه‌هاندن (مه باومریا هه‌ی مرو‌ق ده‌می ژ دایکا خو دبن، د ئازادن ئو ئه‌م دزانین کو خودی کومه‌له‌کا مافا یا دایی ناچیییت ده‌ستیومردان تیدا به‌یته کرن، ژ وان ژی مافی ژيانی و سه‌ریه‌ستی و خه‌باتکرن بو ژيانه‌کا

خوښ (قيجا لدويښ شينان مافي مروقي پتر د دستورين وهلاتين جودا جودا جهي خو دکر ب تاييه تي پشتي شوره شا فره نسا، کو ل تيرمه ها ۱۷۸۹ز رويدا. لهوما نه قوناغا مافي مروقي ب قوناغا دستوري هاته دان.

قوناغا دهوله نېوونې

ژ نه گهري ب هيژبوونا په يوه منديا دناقبه را دمو له تا دا و پيدشيا وان ب ئيک و دو کاودانه کي نوي ل دونيايي په يدا بوو، تيکه لېوونا گه لين دونيايي و ئالوزبوونا بهر ژمو منديين وان و په يدا بوونا شوره شا پيشه سازي گه له ک گهورين هاتنه کرن. بهري هه موو تستان ژي ب ساناهيکرن و کورترکنا دووريي دناقبه را وهلاتاندا. ئوتومبيل و شه مه نده فر و فروکا و پاپوران، ريکين دريژ بو خه لکي کورترکرن و بو سه فره ري و بازرگانيي پالدا. نه بوونا که ره سته کي ل وهلاته کي و هه بوون ل جهه کي دي بازار گهر متر ليکرو تيکه لېوون پتر تر په يدا کر. هه رنه وي ژي که لتورين جودا جودا تيکه لي ئيک دو کرن وچ کيم وچ زور کار تيکرنه ک لسه روان گوهورينا هه بوو، کو ل هنده ک وهلاتاندا رويدا. دبیت ژيک نيژيکبوونا گه لين دونيايي هه موو ب چاکي نه هاتبيته نه نجامدان لسه خير و بير اهنده ک وهلاتا، بهر ژمو مندي و ملمانن کفته لناقبه را ده سه ه لاتدارا و چندين شهرين سار و گهرم ژي په يدا بوون.

ژ نه نجامي قان پيکدا دانا مه زنترين بن پيشه دانا د مافي مروقاندا په يدا بوو. د گهرمه گهرما قان شه را دا ب هزاران دهنکين نه رازي بووني دژي وي بني پشه دانا مان بلند دبوون... سه ره لدا نا چهند شوره شه کان ل نه وروپا يا پيشه سازي و پيشکه فتن و گهورين ب سه ر سيسته مي ري پشه به ريا وهلاتين خو دا ئينا .

ب دوماهیك هاتنا هەردو شەڕین جیهانی، ب هەموو ئەو كوشتنا روودای، دەنگی مەروڤایەتی پێكە بلند بوو و داخازا دووبارە نەبوونا ڤان كارەساتان كر. ئەڤ هەردو شەڕین جیهانی و هەموو شەڕ و لێككەفتن، كارەساتین مەزن یین مەروڤایەتی ل وان دەرەزادا پەیدا بوون، ئەوین دبوونه گورمپانین شەری و مەروڤ دبوونه سووتە مەنی بو ڤان شەرا.

ئەڤجا مەروڤ هەرزەنگ یان هەرزمان یان هەرنەتەوێك و ل هەر جەهەکی بیت، بو هەیه دەنگی داخازا یەكسانی د ناڤهرا مەروڤاندا بە لاڤ بکەت. رێکخراوا نەتەوێن ئێکگرته ل سالا ١٩٤٥ هاته دامەزراندن، سالا ١٩٤٨ هەروێ رێکخراوی (جارناما جیهانی یا مافی مەروڤی) ژ ٣٠ بەندین سەرەکی داریشتن و بوو ژێدەرەك و دەرگەهەك بو بەرەڤ پێشە چوونا مەروڤایەتی ب شیوەکی گشتی و پاراستنا وان مافا ب شیوەکی تایبەت، هەر چەندە ئەڤی جارنامی دەرەزە پێگیرنە کرن بو بجهئینانا وی. بە ئی گەلەك جارا گازندا توند و تیژی رێکا زیده گافیا ل سەر مافی مەروڤی یا گرتی، گهاشتهكا توند ژ ی ئیخستیه سەر بو چاره کرنا باری مافی مەروڤی ل وهلاتین واندا.

پشتی دەرکەفتنا جارناما جیهانی یا مافی مەروڤی پتر پیتە ب مافی مەروڤی هاته دان و هاته چەسپاندن و ل سەرانی سەری جیهانی، ب دەهان کونفرانس گیران ب سەدان پەیماننامە بە لاڤ کرن ژ وان ژ ی: رێکەفتنناما سالا ١٩٤٩ ل جنیف.

پەیمانناما مافی مەدەنی و سیایی سالا ١٩٦٦.

ههردوی سالییدا (۱۹۶۶) ریکهفتننامهیهکا دی دمبراره‌ی مافی ئابووری
و کۆمه‌لایه‌تی و رموشه‌نبیری هاته مورکرن.

گرنگترین خه‌سه‌له‌تین قی قوناغی پیکهاتبوون ژ:-

۱- تاییه‌تمه‌ندیا ده‌قه‌راتیی و هه‌ریمایه‌تی هاته شکاندن و مافی مروقی
به‌ره‌ف جیهانیبوونی فه‌بر.

۲- به‌رفره‌ه‌کرن و پی‌شقه‌برنا خه‌له‌کین هشیاریی و پترکرنه‌تیگه‌ه‌شتنا
مافی مروقی.

۳- سه‌ره‌هلدانا بنه‌مایین نیف دموه‌له‌تی بو بده‌سته‌ه‌ئینانا مافی مروقی
و سه‌ره‌دمری کرن دگه‌ل بنیقه‌هلدانا مافان و چاقدیریکرنه‌کا هویر
سه‌رانسه‌ری جیهانی.

۴- دامه‌زاندنا چه‌ند ریکخراوین جیهانی یین مافی مروقی بو مه‌ره‌ما
چاقدیریکرن و شه‌همزارکرنه‌ بنیکرنا سه‌رانسه‌ری جیهانی ژوان:
ریکخراوا لی‌بورینا نیف دموه‌له‌تی (ئه‌مینستی ئینته‌رنه‌شینال)، باره‌گایی
وی یی ل له‌ندن و ل زوریا وه‌لاتین جیهانی ب ملیونا لایه‌نگیرین
هه‌ین. سالانه‌ راپورتا دمبراره‌ی وان بنیقه‌هلدانا دمردئخن کو سه‌رجه‌م
دموله‌تین جیهانی دا ده‌ینه‌ کرن.

ریکخراوا چاقدیریا مافی مروقی یا جیهانی (هیومان رایتس ووچ) ل
باره‌گایی وی ل ئه‌مریکا یه و پتریا وه‌لاتین جیهانی لایه‌نگیر هه‌نه،
هه‌رسال راپورتا دمبراره‌ی وان بنیقه‌هلدانا دمردئخن کو سه‌رجه‌م
دموله‌تین جیهانی روو دهن و چاکترین (باشترین) راپورت ب ناغی
جینوسایده، دمبراره‌ی کیشا ئه‌نضالا دمرئخسته‌ ئه‌و راپورته‌ بو
پتریا زمانین جیهانی و مرگی‌رایه و ب زمانئ کوردی و عه‌ره‌بی ژ
هه‌یه .

ریکخواوا فرهنگسا ئازاد (فرانس لیبه‌رتی)، باره‌گایی وی ل
فهره‌نسایه، ژ بلی مافین مروّقی هاریکاریین مروّقایه‌تی پیشکیشی
گه‌لین لیقه‌ومی دکه‌ت.

راھینان

- ۱- مافی مروّقی ب چەند قوناغا دا بۆریه ؟
- ۲- نوکە ئەم د چ قوناغا مافی مروّقی داینه ؟
- ۳- قوناغا بەری هاتنا نقیسینی کیشکە، کەنگی دەستی دکەت ؟
- ۴- ئەری یاسا بۆیە پشتەقان بو مافی مروّقی ؟
- ۵- قوناغا دستوور و یاسا چ جوداهی هەیه ژ لای پاراستنا مافی مروّقی
قە ؟

ماڦي ژباني

ئیک ژوان ماڦین بنه رته یین کو ب مروځی څه نیسیایه، نابیت چ کهس و لایه نه ک ژ بهر هه ر ټه گه ره کی بیت وی ماڦی ژ مروځی بستینیت، ټه څ ماڦه د پرانیا ریکه فتناما و په یماننامین نیڅ دمو له تی دا دوباره کریه، هه روه سا لسهر ئاستی نیشتمانی ژی وه لاتا ټه څ ماڦه د یاسا و دستوورا دا چه سپانديه، ټاینین ټه سماني ژی پیروزیا ماڦی ژیانې سه لاندیه و توندترین (بهیزترین) سزا بو ټه وین څی ماڦی بن پی دکهن دانایه.

ټه څ ماڦه بو سه رجه م مروځان دوباره کریه بی جودا هیا دناڅ به را مروځه کی و مروځه کی دی دا، بنیځه دانا ټه څی ماڦی ل چه ند بواره کان دمر دکه قیت وه کی په یدابوونا شهران کو تیدا مروځ دبوونه قوربانی و سووته مه نیا وان شهران، ئیدی چ له شکه ر یان خه لکی سځیل بن، به شداری د شه ریدا کر بیت یان نه، هه روه سا دهمی مروځ تاوانا کوشتنی ټه نجام دده ت دبیته بن پیکه ری څان ماڦان ژ بهر هندی دی بینین د یاسایان دا دژوارترین سزا بو کوژدکا داناینه، هه روه سا سزایی ل سیدارمدانی ل هندک وه لاتان دهیته بکارئینان لی ل پرانیا وه لاتا هاتی ه راگرتن، چونکه سزایه کی توند و نه مروځایه تیه، نابیته رییا چاکرنا گونه هباران و ل دهمی بجه ئینانا څی سزایی ب چه وتیځه د شیاندا نینه ټه څ چه وتیه بهیته راستځه رکن څه و ژيانا بی گونه هه کی ب چه وتی ټه څ سزایه لسهر هاتی ه سه پانندن بهیته زځرانندن، ټه څه سه رهندي را ماڦی ژیانې ژ مروځی دستینیت کو د بنچینه دا ماڦه کی پیروزه و نابیت بهیته ژی ستانندن.

بیاڤه کي دي يي بنپيکړنا څي مافي ژناڅبرنا بچووکه کي يي د زکي دهیکيدا (ژبه ربرن) کو لدويږف ياسايين نه سمانی کاره کي نه ياساييه، سزا هه يه و ب بنپيځه دانه کا مه زن يا مافي ژيانې دهيتته هژمارتن. بهندی سيي يي جارناما جيهانیا مافي مروځي دبیرتیت: (هه موو کهسه کی مافي ژيان و نازادی و ل خو د دنیا بوونی هه يه) نانکو ري نادهت ب هيچ گروځه کي مافي ژيانې ل چ کهسه کی بهيتته ستاندين. بهندی ئيکي ژ جارنامي دبیرتیت: (هه موو مروځ، نازاد و خودان سه رومري و ئيکسان ژ دايک دبن) هوښ و د مروون پي هاتيه دانې پيدځيه ب براييني رهفتاري دگهل ئيک و دو بکه ن نه ځ بهنده ژبلي مافي ژيانې مافي نازاديي و يه کسان يي بخوځه دگريت.

راهينان

- ئيک ب دهنگي بلند بهندا بخوونيت.
- کي باش د بهندا گه هشتيه بومه به حس بکهت؟
- د وان بهندان دا ژبلي نازادی و سه رومري و يه کسان يي چ دي تيدايه؟
- شيوين بنپيځه دانا د مافي ژيانې دا بهر ميره؟

جالالى

مامۇستايى وانا مافى مروقى... وانا چارى چوو د پولى قە...
پشتى روژباش ل قوتابيان كرى، پرسىيار كرى:
كى ئەقرو دەنگوباسەكى نوو قىيە؟
قوتابيان ھندەك ژوان دەنگوباسان گوتن كو ژتەلەفزيونى و راديو و
روژنامە و گوڤاران و مرگرتبوون...
مامۇستا شىڭدى ل كەنالىن راگەھاندنى چەندىن ديمەن بترس ھاتنە
نیشادان، شەر و پىكدادان دناقبەرا شەر كەراندە بو ئەگەرە كوشتن و
برىنداربوونا ھندەك خەلكى بى گونەھ.
مامۇستاي گوت: ئەنجامدانا قان جوړە شەر و پىكدادانا بەرامبەر مروڤا
پنيە كا رەشا شەر مزارىي يە ب ناچاقاين شەر كەراندە.
مامۇستا لسەر قان ئاخفتنا راوہستيا و گوتى: قى گاڭى ئەز گەلەك
دلخوشبووم ب قان قوتابيان كو ب شەف و روژ و بەردموام گوھ ل
دەنگوباسان دكەن و ئاگەھدارىن روودانىن ناخخو و دمرقەنە...
پاشى مامۇستاي چەند نموونىن دلتهزىن بو قوتابيان ئىنان و
مامۇستاي سى گروپ ژ قوتابيان دروستكرن. گوت قى گاڭى ئەز دى
ھندەك پرسىياران ئاراستەى ھەو ھەم... ھىقىدارم ھەر گرۈپەك
دناڤ خو دا دانوستاندنا لسەر بكەن. دشىن ژ دمرقەى قوتابخانى ژ
گەلەك ژىدەران پىزانينا لسەر بەرسقا پرسىياران كوم بكەن دا بشىن

ئامادەبوویان راپورتین وان بهینە بژارەکرن و ژ بژارا ھەمووان
راپورتەکا دروست و باش دەربارەى مافى ژيانى ئامادە بکەین...

پرسیار:

- ئەرێ ژ لایى ئایینی و یاسایی مروڤى تاوانبار ھەر چەوا بیت
چى دبیت سزایی کوشتنى داننە سەر؟
- ئەرێ دشین ل کوردستانى دوو نمونین روودانین راست ژ ڤى
جوړى تاوانان بو قوتابیان ئاشکرا بکەن؟
- لدویف بەندى سى ژ جارناما جیهانى دشین بەحسەکی زیدهتر
لدور مافى ژيانى بکەن؟

مافى هه قوه لاتييونى

نیشتیمان ئیکه ژ بنه مایین دهوله تی، لسه ر نیشتیمانی ژى مروڤ دژین، له و ما مروڤی مافی هه قوه لاتیوونى د وهلاتى خو دا هه یه، ل به ندی (۱۵) ژ جارنا ما جیهانی هاتیه:

ا- هه موو که سان مافی هه قوه لاتیوونى یی هه ی.

ب- نابیت مافی هه قوه لاتیوونى ژ که سی بهیته ستاندن، ئان نه یی ل مافی گوهورینی بکه ت.

دروستبوونا په یوه ندیا دناقبه را هه قوه لاتیوونى و دهوله تی دا بریکا ره گه زنامى دهیته کرن کو په یوه ندیه کا رامیاری و یاساییه مروڤ ب وهلاتى خو څه دهیته گریدان.

مروڤ بریکا ره گه زنامى مافین دی وهك مافی مولکداریی - مافی وهرگرنا کارى گشتی... هتد ل ناڅ وهلاتى دهسته بهر دکه ت و ئهرکین وی ژى ددانیه سهر ستویى خو. قیجا نابیت ل هیچ رهوش و دهمان دا ره گه زنامه ژ مروڤی بهیته ستاندن.

مافی هه قوه لاتیوونى دبیته ئه گهری دهسته بهر کرنا یه کسانى بو هه قوه لاتیان د ماف و ئهرکان دا کو دبیته ئه گهری دروستبوونا هه ستی هاو نیشتیمانیوون و پیکشه ژیانى ب ئاشتی و خوشتقیا نیشتمانی.

دهمى مروڤ وهلاتى خو بجه بهیلت و بچیته وهلاته کى دی. ل گهل پاراستنا ره گه زناما بنه رتیا خو. مافی وهرگرنا ره گه زناما ئه وی وهلاتى هه یه دا کو ل دوماهیکی مافین خو دهسته بهر بکه ت و شادبیت ب مافی هه قوه لاتیوونى.

چالاکى:

مامۆستا ب شيوهكی ساده ئسه رته خته رهشی ل نیقا سی
 بازنین جودا دنقیسیت (كوردستان - فه رهنسا - عیراق) و
 لژی ره ر ئیکی قان رستا دی نقیسیت:

مافی هه قوه لاتیبونى مافه كى مروقى مافی داخا کرنا مافی هه قوه لاتیبونى
 سروشتی و بنه رتیى هه مووره گه زنامى هه یه ل هه ر مافه كه نابیت ب زوری
 مروقه كیه وده لاته كى لی بیت ژ هه ر كه سه كى بهیته
 ستاندن

پاش داخاز ژ قوتابیان بهیته کرن لدویف چهزا وان کو بینه
هه قوه لاتی و دابهش بن لسه ره رئیک ژ قان بازنا، نه ق پرسیاره
بهینه ئاراسته کرن بو وان:

۱- مافی هه قوه لاتیبوونی ل لایی ته چ رامن هه یه؟

۲- ب چ باورنامه هه قوه لاتیبوون دهیته سه لاندن؟

۳- چ وهلته کریه چهز بکه ی بیه هه قوه لاتی ل ئیک ژ قان
بازنان؟

۴- ئه ری که سه ک یان لایه ک دشیته مافی هه قوه لاتیبوونی ژ
ئیکی بستینیت؟

۵- ئه ری جوداهیا (ره گهز- ئایین- نه ته وه) ل دهوله ته کی دبیه
ئه گه ری بی به هر کرنا مروقی ژ مافی هه قوه لاتیبوونی؟

۶- هه لویستی ته دی یی چهوا بیت ئه گه ر مافی هه قوه لاتیبوونی
ژ ته هاته وهرگرتن؟ چ ریکا گونجای دزانی بو بدهسته ئینانا
ئه فی مافی؟

نازاديا ناکی

نازاديا تاکی ژ مافین شارستانی و سیاسیین مروقی نه، ئەف مافه ب دو خالین سهرهکی دهیته جودا کرن:

ئیک: کوومه کا مافان هه نه کو د شیاندایه ئیکسهر بهینه بجه ئینان، مه به ست ژ ئیکسهر ب جهئینان و ریزگرتنا وان و پشت گو نه کر نه ژ بهر کو ب ههر هیجه ته کی بهیته پشت گوهرن، ترسه کا مه زن دکه قیته سهر تاکی و سهرومریا وی.

دوو: کوومه کا مافان هه نه پیدقی ب شیان و داراییه کا زورا دهوله تی نینه. ب تنی لسه دهوله تی ئەوه بنپیقه نه دهن بو نمونه دهوله ت سوزی بدهت که سه کی نازار و ئەشکه نجه نه دهن و ژقی زیده ترچ لسه دهوله تی نینه.

ههر کهس د هه لبرارتنا هزر و بیرادا یی نازاده و نابیت کهس ب زوری تشته کی ب سهردا ب سه پینیت کو وی بخو باومریه کا ته مام پی نینه... مافی نازادی و دمریرینا هزر و بیرا ئیکه ژ مافین سهره کی یین مروقی، هه تا راده کی باش پیقه ری دیمو کراتی بوونا ههر رژیمه کا سیاسینه. مافی نازادیا هزر و بیرا خو ب خو نارمانج نینه، به لکو شیوازه که بو چاک کرنا کو مه لگه ه و ههر ئیک ژ دمزگه ه و دمریرینان وان یین جودا جودا بو بلند کرن و پیشقه برنه کی کو به رژموه ندیا گشتی ب ده ستقه بینیت، مه رجی بجه ئینانا کو مه لگه هه کا نازاده... مروقی یی نازاده به شداریی بکه ت د ههر کو مه له کی و ریکخراوه کی دا کو بخو هه لبرتیریت. دیسان پیدقیه مروقی لدویف یاساین دهوله تا خو، د هه لبرارتناندا یی نازاد بیت و ب چ هیجه تا ئەو مافه ژی نه هیته و مرگرتن. به ندی نوزدی ژ جارنا ما جیهانی یا مافی مروقی دمریاره ی وی چه ندی دبیریت:

(هەر کەسەکی مافی ئازادیا بیرو را دەریرینی یی هەی، ئەف مافە ژێ هەلگرتنا بیرو رایە بیی خو تیکەلکرتنا کەسەکی دی و وەرگرتنا دەنگوباس و هزر و بیرا و بەلاقرتنا وان ب هەر شیوەکی بی خو گریدان ب سنووری جوگرافی قە).

ئازادیه کا دی یا تاکی هەلبرارتنا جل و بەرگا یە. نابیت ب هیچ جوړه کی جل و بەرگەکی تایبەت ل سەر کەسەکی بهیته سەپاندن، ریک بهیته دان هەر کەسەک ب دلی خو جل و بەرگا بکەتە بەر خو. ئەو کەس بەری خو بدەتە کیشە دقیت ب خو بەری خو بدەتی کانئ ئەو جل و بەرگ ژێ دەیت یان نە دەمی کو د هەلبریت، ل هەموو دنیا یی ل دویف روژ و ئەو سەردەمین کەسەک تیدا دژیت، هەر تشرته کی وەختی خو یی هەی و نابیت کەسەک ب زۆری د هەلبرارتنا تشرته کی مودیل و د وەختی خو دا بهیته بی بەهرکرن. دەرپارە ی ئازادیا هەلبرارتن و پەیرموکرتنا ئایینی پیدقیه ئەف خالە بهینه بەر چاقرن:

۱- نابیت کەس بکەتە بەر چ گفاشتنان کو ئازادیا ئاین و بیرو را کیم بکەت بتنی د وان بوارا دانەبیت کو یاسا پیدقی دزانیت بو پاراستنا ئاسایشا گشتی و رژیمما گشتی و تەندروستیا گشتی و رموشتی گشتی و مافی خەلکی دی و ئازادیین بنەرەتی.

۲- نابیت ب دەستقەئینانا ئازادیا ئاین و هزر و بیرا ببنە ژیدەرەک بو توند و تیژی.

۳- نابیت ئەو ئاین و هزر و بیرین کو زاروک پی بهینه پەرومردەکرن ببیتە ئەگەری زیانی بو زاروکی ژ لای لەش و ئەقلى و ومارى قە.

چالاکى:

ئەنجامدانا چالاکى (کارتا ئازادیا و بیر و را) کو ژ لای ماموستا و لدويف ريبه ریا ماموستای بهیته بجهئینان.

ماڤی پەرورده کړن و فیر کړن

ماڤی پەرورده و فیر کړن ب ماڤی تاکه کهسی دهیته دانان، دقیت هر کهسه کی ماڤی خاندنې هه بیت و ب کیمی قوناغا سه رمتایې ب زوری بیت، ژ بهر کو ئیک ژ دمر دین کوژه کین کوډمه لگه هی نه خویندمواریه، ماڤی خاندنې ئیکه ژ ماڤین سه ره کی و گرنگه، مافه کی ئابووری و کوډمه لایه تی و رموشه نبیریه، ژ بلی قان هه موویان د شیاندایه ب مافه کی شارستانی و سیاسی بهیته دانان، ژ بهر کو کارتیکرن لسه رکاری ماڤین دی یی هه ی. کهسه کی خویندموار بیگومان گه له ک هشیارتره بو ئه رک و ماڤین خو ژ کهسه کی نه خویندموار. ئه قین خاری ئاماژه کا سه ره کی یا ماڤی خاندنې یه: ئیک: دابینکرن.. پیدقیه دمر گه ه و بهرنامین خاندنې ب شیوه کی ریك و پیک بهینه دابینکرن و بهینه بهر دهست کرن.

دوو: ب ساناهی گه هشتنا هه مووا بو وان دمر گه ها، ئه وژی ب ریکا:

❖ جوداهی نه کرن: پیدقیه ژ لایه کی یاسا و ژ لایه کی دی قه ب کریار، خاندن بو هه مووا بیت و ب هیچ شیوه کی و لسه ره یچ بڼه مایه کی جوداهی دناقه را په یوه نندیداراندا نه هیته کرن. ❖ قوتابخانه نیژیکی مال و ل جهه کی و هسا بن کو هاتن و چوون بو وی یا ب ساناهی بیت.

❖ ژ لایئ ئابووریقه، پیدقیه خاندنا قوناغا بنهرتی بی بهرامبه ر بیت ههولدا نا بهردموام ژ ی بو بی بهرامبه رکرا نا قنجی و ئامادهیی و بو قوناغین خاندنین بلند. سئ: پیدقیه دانهرین بهرنامین خاندنی تاییه تمه ندیا رموشه نبیری بهرچاڤ وهرگرن، و شیوه و ناڤه روکا بهرنامی خاندنی و شیوازی گوتنا زانستیانه بیت و دووربیت ژ توند و تیژی.

جارناما جیهانی یا مافی مروقی بهندی ۲۶ ی بو مافی فیربوونی تهرخانکریه و تیدا هاتیه:

۱- هه موو کهسان مافی فیربوونی یی هه ی و ب کیمی دقیت خاندنا سهرمتایی و بنهرتی بی بهرامبه ر بیت، پیدقیه خاندنا سهرمتایی ب زوری بیت و خاندنا هونه ری و پیشه یی به لاقبکه ن و وهرگرتنی ل خاندنا بلند ب یه کسانیه کا ته مام بو هه مووا بیت و لدویف شیانا بهیته بساناهی کرن.

۲- پیدښه نارمانجا په رومردی، پیگه هاندنا ته مام بو که سایه تیا مروځی و موکومکرنا ریزا مافین مروځی و دوستایه تی ل ناقبه را هه موو گه لان و کومه لین ره گه زی یان چاقلی خشاندن و دوستایه تی دناقبه را هه موو گه لان و گومه لین ره گه زی دایان ناییناندا و زیده کرنا خه باتا وه لاتین ئیکگرتی بو پاراستنا ناشتی.

۳- باب و دایک خودانین مافی ئیکینه بو هه لېزارتنا شیوی فیرکرنا زارو کین خو.

چالاکي:

ب هزرو بیرین خو چیروکه کی لسه رنیک ژ څان دو بابته تین خاری ئاماده بکه:

۱- مه تا گول ژنه کا نه خاندی و گوندیه ل ژیی ۴۵ ساليه، ب شیوی چیروکه کی نه گهرین بی به هریونا وی ژ مافی خواندن ل به ررونا هیا څان پرسیارین خاری بنقیسه:

ا- ئه ری نه گه را نه خواندمواریا مه تا گول چیه؟

ب- ئه ری ل گوندان قوتابخانه هه بوون؟

ج- ئه ری ریگریا خیزانی هه بوو ل بهر گولی کو نه چوویه قوتابخانی؟

د- ئه ری مه تا گولی هه زدکر بخوونیت؟

- ئازاد كورەكە ژيى ۋى (۱۱) سالە ل دكانەكى كار دكەت،
ل گەل قىژى گەلەك حەژ خاندنى دكەت، بەلى ژ ئەگەرا
كارى دكانى ژ خاندنى بى بەهرە.
ب شىۋى چىروكى ئەگەرىن بى بەھرىۋنا ۋى ژ مافى خاندنى
ل بەرروناھيا قان پىرسىارن خارى بنقىسە:
ا- بۇچى ئازاد نا چىتە قوتابخانى؟
ب- بۇچى ئازاد كار دكەت؟
ج- ئەرى ب بۇچوونا تە چىدبىت بچووك د قى ژى دا كار بكتە؟
د- ئەرى دەولەتتى ھىچ ھارىكارىيەك بۇ ئازادى كرىيە دا ژ مافى
خاندنى بى بەھرنەبىت؟

راھىنان

بەرسقا قان پىرسىارا بدە:
۱- ب ھزرا تە ئەگەرىن نەخواندەوارىا مەتا گولى و ئازادى ژ
ئىك جودانە؟
۲- مەتا گولى و ئازادى چ مافىن وان ھاتبوونە بنپىقەدان؟
۳- كى ژ نەخواندەوارىا گولى بەپىرسىارە؟
۴- دقئىت دەولەت چ بكتە بۇ مەتا گولى و ئازادى ھەتا ژ خاندنى
بى بەھرنەبن؟
۵- ھەلوئىستى تە چىيە بەرامبەر شول پىكرنا بچووكان؟

ماڦي هه ڦڙينِي

به ندي (۱۶)

(ا): زه لام وژن ته گهر گه هشتنه ژي هه ڦڙيني ماڦي پيکئينا نا
خيزاني ي هه بي کو گو هېدنه جوداها ره گهزي يان
ټاييني.

(ب) مه هريرين ب رازمه ندي و سه ربه ستيا ته مام يا ژن و زه لامي
دبيت.

(ج) خيزان يه که کا سروشتي و پنه رتيا کو مه لگه هييه و
ماڦي پاراستني هه يه ژ لايي کو مه لي و دمو له تي فه.

خیزان یه که کا کومه لاتیه و کومه لگه ه لسه دروست بوویه،
 مروڤ د ژیانیدا پیدقی ب هه قژینی یا هه ی دا به ردهوام بیت، مروڤ
 دقیت یی نازاد بیت ل ژیگرنا هه قژینی ب شیویه کی کو
 حهزا خو تیدا دیاریکهت. ژ بهر کو دبنه ردهتا هه قژینی پیکدهیت
 ژ یه کگرنا حهزا ژن و زهلامی و رازیبوونا وان لسه رپیکئینانا
 خیزانی. یاسا روله کی ریکوپیک دبیت د دیارکرنا ماف و
 ئهرکین ژن و زهلامی دا پاشی دیارکرنا چاره نقیسی (بچووکا)
 ب ریکا چه سپاندنا ئهرک و مافین وی.

د هه قژینی دا دقیت ئهڤ خاله بهینه ئه نجامدان:

۱- لدویف یاسایی دهمی هه قژینی دروست دبیت کو رازیبوونا
 ههردو لابیت و توند و تیژی (تهعدایی) تیدا نه بیت، پیدقیه ب
 شیویه کی ئاشکرا و روون ژ لایی دادگه ها باری که سایه تی ڤه
 رمزانه ندیا ههردو لا دیاریکه ن.

۲- ژیی هه قژینی دقیت ژ (۱۵) سال کی متر نه بیت، ژ لایی یاسایی
 ڤه هه قژینی دروست نابیت ئه گهر ژقی ژی کی متر بیت.

۳- پیدقیه تومارکرنا گریبه ستا هه قژینی ژ لایی دادگه ها
 باری که سایه تیڤه بیت.

۴- دقیت دهولهت کاری هه قژینی ب ساناهی بکهت، و پاراستنا
 یاسایی بو تایبه تمه ندیا ژیا نا خیزانی ئاماده بکهت.

چیرۆك:

قوتابخانه كا كچان ژوورا ریشه بهری.
دهیک: روژباش ماموستا.
ریشه بهر: ژیان باش.
دهیک: ماموستا من دقیت کچا خوڤه گوهریم بو قوتابخانه کا
دی، به لکی به لگه ناما ڤه گوهاستنن بو چیکه ی.
ریشه بهر: دقیت دهسپیک رازیوونن ژوون قوتابخانن بینن، پاشی
به لگه ناما ڤه گوهاستنن دی بو چیکه م.
دهیک: ماموستا من رازمه نندیا ئینای کو جه یی هه ی.
ریشه بهر: باشه نن سالا خاندنن گه له ك نه مایه، بوچی دوماهیا
سالی دی ڤه گوهریزی؟
دهیک: نه خیر ماموستا، دگهل هه ڤژیننن خو دی جودا بم و
دی چمه مالا بابن خو و کچا خو دی دگهل خو به م... بهری
هه ڤژیننن مه ئیک و دو نه نیاسیوو تیگه هشتن دناڤه را مه دا
نه بوو هه تا نوکه ژینا مه شهر و نه خوشی بوو چاره نقیسن
هه ڤژینیا مه ب ژیکڤه بوون ب دوماهییک هات.
ریشه بهر: مخابن، سوباهی دو وینن کچا خو بینه.

ئەرگى مالى:

بەرسقا قان پرسىياران بدە:

۱- خىزان چىيە؟

۲- پىكھاتىن خىزانى چنە؟

۳- بۇ دوستكرنا خىزانەكا بەختەومر مەرجىن ھەقزىنكرنى
كىشكن؟

۴- ئەرى رىزگرتن ل راو بوچوونىن ئىك و دو مەرجەكە بو
بەردەواميا خىزانە بەختەومر؟

۵- ئەو خىزانە ھەردەم شەر و نەخوشى تىداىن ئەنجامىن وى
چنە؟

۶- تە ھزرا خو كرىيە، ل پاشەرۆژىدا چەوا دى ھەقزىنا خو
ھەلبىزىرى؟

پاراستن ژ توند و تیزی

بهندی (۵):

چ مروڤه ك ناهيته ئيشاندن و ئازاردان و كړياريڼ توند و تيزي و نه مروڤانه و هه تك برنې دگهل نا هيته كرن.

هه موو كه سان مافي پاراستن ژ توند و تيزي و سهرمدريڼ نه رموا هه يه. چ دهسه لات بكه تيان ژ لايي مروڤه كي دي څه بهيته كرن، بتاييه تي بكارئينانا ئازارداني و سهرمدريا نه دروست دژي كه رامه تا مروڤي، دقيت ياسا مروڤي ژ توند و تيزي بپاريښت. ههر مروڤه كي توشي توند و تيزي ببیت مافي هه ي هه واري بيه ته بهر دادگه هي له و ما دهست برن بو كاري توند و تيزي و بكارئينانا هيژي دژي مروڤي ب گونه دهيته دانان. بكارئينانا

شیواڙین نه یاسایی بو و مرگرتنا پیڙانینا و باومریکرن (اعتراف) و دروستکرنا بارودوخه کی ب ترس و خورتی لی کرن ب مهرما پالدان بو و مرگرتنا رمزامه ندی لسه ر کاره کی ب بنپیقه دانا نه فی مافی دهیته دانان.

ئیک ژ جوړین توند و تیژی پیکهاتیه ژ کریارا نازار و ئیشاندنی کو ب بنپیقه دانا سهره کیا مافی مروقی لسه دهیته هژمارتن. ل دهمی زیندان کرنی و دمست ب سهر داگرتن دهیته نه نجامدان لسه ر که سی زیندان کری یان لای سی (نانکو نازاردانا که سه کی دی نیزیک ل که سی زیندان کری ب مهرما و مرگرتنا پیڙانینا ژ) نه ه کرپاره پیکهاتیه ژ هر کاره کی ب مهرم کو بیته نه گهرا نازاردانا که سه کی دیار کری چ ژ رووی له شی یان دهر وونی بیت، کو نه وی ب کاری نازاردانی رادبیت مهرم پی. - و مرگرتنا پیڙانینان یان باومریدان و مرگرتن ژ وی یان که سی سی.

- نازاردان لسه ر کاره کی کو وی یان لای سی کریت یان گومانا کرنا وان ه بیت. - ترساندن و نه چار کرنا وی یان لای سی.

راهینان

- چیدبیت چهند شیوازه کان ژ توند و تیژی بنقیسی؟
- نه ری ته باومری ب توند و تیژی هه بوو بو بریقه برنا کارین خو؟
- نه ری ماموستایین ته توند و تیژی بکار دئینن د گوتنا وانیدا؟

ژن و میړ د مافاندا د یه کسانن

ل به شه کي به ندی (۳) ی ریکه فتنما تایبته ب مافی ئابووری و
کومه لایه تی دا هاتیه: (دموله تین لایه ن د قی به یاننما فیگافی
دا سوزی ددهن ژن و میړ یه کسانن د مافان دا).
د بنه رته دا دقیت ژن و میړ د ماف و ئه رکاندا د یه کسان بن، ئه
جودابوونا قی گافی ل به شه کي کومه لگه هیڼ مروقیایه تی
دهیته بکارئینان ژ چیکرنا مروقی بخویه و بی داوی نینه، دقیت
ژن و میړ ب یه کسانن به شداریا چالاکیان بکه ن بو بریقه برنا
ژیانا خو و ب یه کسانن دهرفته لبروان بهیته قه کرن ل هه موو
وارین ژیانئ وهك (کارکرن - به شداریا رامیاری - بریقه برنا
کاروبارین گشتی)

راهیان

- ۱- ئهري باومرياته ئهوه كو ژن و مير د مافيدا يه كسان؟
- ۲- ئهري دبیت دمرفه تا يه كسان بو كاركرن و ومركرتنا پله و پايه دناقبه را ژن و ميرادا ههبيت؟
- ۳- ئهري باومرياته ئهوه كو ژن و مير د مافي رامياريدا وهك مافي هه لبرارتني د يه كسان؟
- ۴- ئهوه ئه گهر چنه كو دبنه ئه گهري جوداهي بووني ل ناقبه را ژن و ميراندا؟ ته باومري پي ههيه؟

چيروك:

ل دهمي سه رمه دانا مامي حه سه ن بو دهق نوژداري ئه ق دان و ستاندنه هاته كرن:

نوژدار: حه جي بخير هاتي، ناقي ته چيه؟
مامي حه سه ن: ناقي من (مامي حه سه نه)، هه قژينا من ناقي وي (رموشه نه) و يا نه خوشه .

نوژدار: (رموشه ن خان) ته چيه؟
رموشه ن خان: هه موو له شي من دئيشيت.
پشتي پشكنيني، نوژداري گوته: ئه گهري نه خوشي اته كار كردن و وهستيانه .

مامي حه سه ن به رسقدا و گوته: هه قژينا من كابانيا مالي يه وچ كارا ناكهت، ئه قجا دي ب چ وهستييت.
نوژدار: هه وه چه ند زاروك هه نه؟
مامي حه سه ن: ۹ زاروك .

نوژدار: (رموشه ن خان) روژين خو چهوا دبوريني و سپيدهيا
كهنگي رادبي؟

رموشه ن خان: سپيدهيا بهري بانگدان رادبم، تهرش وتوالي مه
دوردئيخم و جهن وان پاقر دكه، پاشي خارنا سپيدي چيدكه
و دهمه زاروكا، لدويضا مهشكي ده ژينم و مالي پاقر دكه و
جلكا دشوم، ئاقي ژ كانيني دئينم و خارنا نيقرؤ به رهه دكه و
بو حهسهن دبه مه سهر كاري.

نوژدار: تو نيقرؤيا ناچيه مال؟
مامي حهسهن: نه خير ژ دهرقه مژوولي بژاره كرنى مه.

نوژدار: پشتي هينگي چ دكه؟
رموشه ن خان: پشتي هاريكرنا حهسهن د بژاره كرنى دا
قه دگهرمه مال، خوارنا شيقى ئاماده دكه. ب شيقى پشتي
قه گهريانا تهرشي ددوشم.

نوژدار: مامي حهسهن، تونا بيژي ههقرينا من چ كارنين و كار
ناكهت؟

مامي حهسهن: ئاخري ژنا بهر مالي يه!!! كاري چ دكهت؟

پرسيار:

۱- ب هزرا ههوه ئهو ژنكه كار دكهت يان يا بي كاره؟ چهند
دهمژميرا كاردكهت؟

۲- چ وهل مامي حهسهن كر كو بيژيت ههقرينا من يا بي
كاره؟

۳- بهرامبهريه كي بكه دناقبهرا كاري مامي حهسهن و كاري
ههقرينا وي دا؟

۴- ئهري مير كاري دناق مالي دا دكهن؟ ئهو چ كاره دكهن؟

۵- تو ههست پي دكهى كو د خيزانا ته دا جوداهيهك دناقبهرا
كچ و كورا دا ههيه؟

جوداهی نه کړن به را مېه را یاسای

مروځ هه بویه کی کومه لایه تیه و نه قیّت بتنی بژیّت و د قیّت
د کومه لگه هه کی دا بیت، پید قیه ریځستنا په یوه ندین
(نهرک و مافا) د چارچو قی یاسا و تیتالان دا ریځ بیخیت.
یاسا، نه وه کو په یوه ندی و رهفتارین خه لکی دیار دکهت و ریځ
دئیخیت، پید قیه د گشتی بن و لسه رچ بنه مایین جیاواز دنا قبه را
که سه کی و که سه کی دی نه هیته دانان. جوداهی کړن دی بیته
نه گهری بنی قفه دانا نه قی مافی ژ لایه کی و ژ لایه کی د قفه
گیانی هه قریکی و شهری به لاق دکهت و نه ئارامی دئیخیته
دنا قه ولاتی دا.

ل هه مو و ولاتان پید قیه یاسا سه روه ربیت، ئانکو که س ژ یاسای
بلند تر نه بیت، یاسا جوداهی ناکهت دنا قبه را مرو قاندا، به ندین
وی ژی پاریز گاریا مافان دکهن نه کو بنی دکهن.

ژ بهر گرنگیا قی مافی جارناما جیهانی یا مافی مروقی د
 چهند بهندهکان دا جهخت (تاکید) لسه رکریه و دبیریت:
 ههر کهسهک ل ههر جههکی بیت مافی دانپیدا نا کهسایهتیا
 یاسایی یا هه، هه موو مروق بهرامبهری یاسایی وهکی ئیکن
 مافی وی چهندي یی هه وهکی و بی جوداهی ژ لایی یاسایی
 قه بهینه پاراستن.

راهینان

- ئهري یاسایا وهلاتی ته یه کسانیی ل ناقبهرا هه قوه لاتیاندا
 دهسته بهر دکهت؟
 - ههست پی دکه ی رینمایین خاندنگه ها ته جوداهی دناقبهرا
 قوتابیاندا دکهت؟
 هه می قوتابی قی چیرۆکی چهند جار هکان بخوینن (چیدبیت
 کار پی بکه ن ب شیوی زارقه کرن).
 خاتون رۆزا پارکس خه لکا باژیری مونتگمریه ویلایه تائه لاباما
 یا ئه مریکا کاری جلک دروونی دکر... و یا رهش پیست بوو
 ل ۱۹۵۵/۱۲/۱، لناف باژیری مونتگمری ل ئه مریکا سیاری
 ئوتومبیله کا نه فهرا بوو خاتون رۆزا پیگیر نه بو بو یاسایا
 (جیم کرو) کو پیدقیبو مروقین رهش پیست کورسیکین لسه ر
 روونشتین بو سپی پیستان چۆل بکه ن، خاتون رۆزا ب گونه ها
 شکاندنا وی یاسایا جودا که رهاته دهسته سه رکر، ژئه گهری
 قی روودانی کیشا (بایکوتی پاسین مونتگمری) په یدابوو.
 دهنگوباسین گرتنا رۆزا پارکس ل ناف باژیریدا به لاقبوو،
 مروقین رهش هندهک چالاکی دژی یاسایا (جودا کرنا رهش و
 سپیان) ئه نجامدان.

(مارتن لوسهر کینگ) کو ومزير بوو پشته قانيا فان چالاکيا کر، ئیک ژوان چالاکیان ئه و بوو مروځين رهش بریار دا سیاری پاسا نه بن و ب پیا هاتن و چوونئ بکه ن...
 کومپانیا هاتن و چوونئ ۶۵٪ ژکاری ژدهست دا و شوفیر ژسه ر کاری وان لادان ب قی رهنگی هه فرکیه کا ئاشتیانه یا دوور ژ توند و تیژی بؤ بدهستقه ئینانا مافی مروځی دهست پیکر.
 ل سالا ۱۹۵۶ دادگه ها بلند ل ئه مریکا ئه ق یاسایا جودا کرنا رهش و سپیان ب سه ریچیا دستووری دانا. کومپانیا هاتن و چوونئ ل باژییری مونته گمری رازی بوو شوفیری رهش دابمه زرینیت و بیخیته سه ر کاری وی، ب یه کسانی و بی جوداهی دگه ل هه موو ئاکنجیا کارکر.

پرسیار:

- بوچوونا ته چیه بهرامبه ر گوتنا روژایی؟
- مروځين رهش ل باژییری مونته گمری داخازا چ مافی دکرن؟
- بوچوونا ته بهرامبه ر قی یاسایی یا چاوايه؟ ئه ری ئاماده ی پشته قانیی یان هه فرکیی بوځی جوړی یاسایی بکه ی؟
- مروځين رهش ژ بو وهرگرتنا مافی خو شیوازی چه کداریی هه لبرارد یان شیوازی هه فرکیا ئاشتیانه؟ تو کیژ شیوازی په سه ند دکه ی؟
- ئه ری ته جوړه روودانه کا هوسا گوھ لی بویه ل وهلاتی ته دا بهرامبه ر یاسایی جودا بوو نه ک لناقبه را هه قوه لاتیاندا هه بیت.

ماڦي مولكداري

به ندي (۱۷):

هه موو كه سان ماڦي مولكداري يي هه ي چ يي بتني بيت يان
هه ڦ پشك بيت ل گه ل خه لكه كي ديدا نابيت ب زوري مولك
ژ چ كه سان بهيته ستاندن.

ب دهسته ئينانا مولك و مالي پشكه كه ژ پيدقيين ژيانن بو
بهردموامدان ب خوشكرنا ژيانا مروقي. ئانكو بكارئينانا وان تشتين
خوداني لي دهيه كرن بو بهرژموهنديا مروقان، لهوما سادهترين
ماڦي مروقي نازاديه بو مولكداريا مولكي نههيهته ڦه گوهاستن
يان بهيته ڦه گوهاستن، دشيټ بكاربينيت و مضاي ژي وهرېگريت
دقيريديا ياسا رولي ريځخهري دبينيټ، ب جوړه كي كو پاراستنا
ياسايي بو ماڦي مولكداري مسوگهر بكهټ و ژ دهست دريژيا
بپاريزيت.

چالاي:

ماموستا د وانا ماڦي مروقيدا به ندي (۱۷) جارناما جيهاني يا
ماڦي مروقي بو قوتابيان شلوقه دكر، كو تيډا هاتيه: (هه موو
كه سه كي يان خيزانه كي ماڦي مولكداريا تايبه تا خويا هه ي)
رونكر كوچ دهسه لات نه شيټ مولكي چ كه سي ژي بستينيټ.
قوتابيه كي دهستي خو بلند كرو گوت (وهيه ماموستا؟ نه
خه لكې كه ركيكي نه حكومه تا عيراقې مولكي مه يي داگير
كري)

قوتابيه كي دي ... ب سه دان گوند ژ ناڅبرن و ب هزاران مالين
دهر به دهر كرين.

مامۆستا: ئەوا ھوون دبیرن ھەموو راستە، بە ئی دقیت بزانی
 ئەق کارە ھەموو بنپیڤەدانا ھەمی مافین ھەوہ بویە و روژەکی
 دقیت چ ماف ژ مافین ھەوہ نەھینە بنپیکرن قەرەبوویە کا تمام ل
 بەرامبەری وان بنپیڤەدانا بەیتەدان.

پرسیار:

- ۱- ئەری مروڤ ژیی وی ھەر چەند بیت، مافی مولکداریی ھەیه؟
- ۲- چیدبیت ژ بەر ھەر ئەگەرەکی مولکی ھەر کەسەکی ژ
 بستین؟
- ۳- دەولەت دی شیت بەرەلای (عشوائی) مولکی ھەقوہ لاتیه کی
 داگیر بکەت؟
- ۴- چاوا قەرەبوویا بنپیڤەدانا ئەقی مافی بەیتە دان؟

ماڦي گهلا ۽ نه نه و ل ديار ڪرنا چاره نقيسىدا

ڪومه لي مروڦايه تي ڏانه ته وڃن جوڊا پيڪدهيت، گهله ڪ
ڏانه ته وڃا خودان قهواره ڪا سياسي نه ڪو ديڙن ڏهولت. هنده ڪ ڏ
ڏهولت تان پتر ڏانه ته وهيه ڪي تيڊا ڏڙين. لڏويف پهيمانا نه ته وڃن
ئيڪگرتي هه موو گهلا ماڦي ديار ڪرنا چاره نقيسى خو ي
هه ي. دقيت بارودوخه ڪ ل بهرامبهري وان بهيتته پهيدا ڪر
دا بشين قهواره ڪا سياسي و ئابووري و ڪومه لايه تي بو خو ل
چارچوڦي ڏهولت ته ڪيڊا دروست بڪهن.

راهينان

ماموستا قوتابين پولی دابهش ڊڪهت لسهرسي گروپان، ب ڦي
شيوي ل خواري:

گروپي ئيڪي: گروپي سهر به خو.

گروپي دوي: گروپي فيدرا لي.

گروپي سيي: گروپي ماڦي مروڦي.

ههر گروپه ڪ ڦان ڪارا نه نجام ددهت:

گروپي سهر به خو: وان نه گهرا روون بڪهت نه وڃن بوي نه نه گهرا
هه لبرارتنا بيروڪا سهر به خوي يا گهلي وان.

گروپي فيدرا لي: وان نه گهرا روون بڪهت نه وڃن بوي نه نه گهرا
هه لبرارتنا شيومين فيدرا لي بو گهلي وان.

گروپي ماڦي مروڦي: وان به لگه ناما و ريڪه فتننا ما روون بڪهت
ڪو پشتگيري ل ديار ڪرنا ماڦي چاره نقيسى گهلا ن ڊڪهت،
ل دوماهيا گفتوگوي شيوازي ريفراندمي ل ناقبهرا هه موو
قوتابياندا بهيتته ڪر ب ئارمانجا ديار ڪرنا چاره نقيسى.

ماڦي پاڦڙيا ژينگهه (پاراسنا ژينگهه)

ژينگهه ئيک ژبنه مایين سهره کيڻ هه بووني يه، پيدقيه بو به ردمو اميا ژيانې بهيته پاراستن و پاڦڙيا وي بهيته راگرتن. ژينگهه بو هه ميانه و ب مولکي مروقياهه تي دهيته دانان و بهه را هه مي زينده و مران تيدايه. دقيت ماڦي مه بيت داخا راگرتنا پاڦڙيا وي بکهين و نه هيلين ب شيوه کي نه دروست بو به رڅموه نديا وان کارگه ها و دمو له تا بهيته بکارئينان. ئه وين کو ژ به ريک پرکرنې و ژ به رڅموه نديا خو زيده تر، هرزل ژيانا به ره مابين بهين ناکه ن. ژينگهه ژيدمرې هه موو سروشتيانه (ئاڦ - با - ئاخ - کانزا - زينده و مر) هه موو وان تشتا قه دگريت کو ل بن ئاخې و ل ئه سماني دا هه نه، هه ر ئيک ژوان ژيدمره کي سهره کي ي ژيانيه پيسبوون و تیکدانا وان کاره کي خراب بو مروقياهه تي ژي پهيدا دبیت... ديتنا ژيدمرين وزې (هيزا هلمې - ره ژيا بهري - بارووت - کارمبا - نه فت - ئه توم - ... هتد) و بکارئينانا وان ل کارين جودا جودا يين پيشه سازي دا پاشي دروستکرنا چه کي و گه له ک جارا دمو له تين هيز مه زن بهري و نوکه کارکريه بو داگيرکرن و ده ستدانا سهر وان ده قه را کو ئيک يان چه ند ژيدمرين وزه ي تيدابن، گه له ک شهر و شور په يدا بوو ينه و هه موو جوړين چه کي تيدا هاتينه بکارئينان و ئيک ژي خو ناده ته پاش ژدروستکرنا چه کي گران و دورنده و بکارئينانا وان، بي گومان ئه قه ژي پيسکرنا ژينگهه ژي چيدبيت.

زيدمبوونا مروقان و پيشکه فتنا بازرگاني دناقه را دمو له تاندا گويا ئه ردی کره بازاره کي مه زن هاتن و چوون و سه فهرکرن

يا بۆيە كارەكى روژانە، ژئەگەرى بكارئىنانا (ئوتوموبىل - شەمەندەفر - پاپور - فروكە... ەتد) كو ھەر ئىك بەھرا خو ژ وزەى بكار دئىنيت و ژىنگەھى پىستىر دكەت، و ژ لايى ساخلەمىي قە زىانەكا گەلەك ب زىندەمورى كو مروڤ ژى ئىك ژوانە دگەھىنيت. ل پرانیا دمولەتین پىشكەفتى ل جىھانى كو پىسبوونا ژىنگەھى بۆيە ئارىشەكا مەزن، ھەولەدەن ل ناڤ باژىرادا كىمتر ئوتوموبىلا بكار بىنن. ھەموو سالا روژەكى بو نەھاژوتنا ئوتوموبىلا تەرخان دكەن. باجىن ئوتوموبىلا زىندەكەن و كرىيا پاركىن ئوتوموبىلا گران كەن، و خەلكى پالەن بو بكارئىنانا پايسكلا ل ناڤ باژىرا. ھاتن و چوونا ترومبىلا ل ناڤەندا باژىرى قەدەغە دكەن...

ئەرى تە چ پىشنىار ھەيە بو كىمكرنا ئەقى دياردى:
 روژانە ھەر خىزانەك خو ژبەرمایى و پىساتيا مالى رزگار كەت. ۋەكى دەيتە زانين، باژىرقانى ۋى بەرماكى ل جەھەكى دوور ژ باژىرى كوم دكەت يان دسوژىت و ئەقەژى دبىتە ئارىشەكا ديا پىسكرنا ژىنگەھى... ل دەمى سوتنى چىدبىت گەلەك تىشت تىدا بن و سوتنا وان تىشتا خرابى ژى پەيدا دبىت و زىانەكا مەزن دگەھىنيتە ساخلەمىي. ژبەرھندى ھندەك ۋەلات ل پىشكا پاڤرىي ل باژىرقانبا باژىرى، بەلاش سندوقا لسەر خىزاننا دابەش دكەن و شىرەتا لى دكەن كوئەو تىشتىن ژئەنجامى سوتنى جورەكى گازا ژەھراۋى و ترس ژى دمرەكەڤىت، ژ بەر ھندى پاڤىنە ناڤ وان سندوقا و روژەك بو كومكرنا وان دى ھىتە دياركرن، دا كو برىكەكى بەيتە ژناقبرن و زىانى نە گەھىنيتە زىندىا... ھندەك ۋەلاتىن سەردەريايى، بەرماك و پىساتيا دكەنە دناڤ دەريايى دا ئەقەژى زىانەكا مەزن دگەھىنيتە زىندەمورىن دناڤ دەريايى دا. ل دەڤ مە ژى ھندەك كەس بو نىچىرا ماسيا نارنجوكا دھاڤىنە دناڤ كومەكا ئاقى دا و چ ماسى ھەيە مەزن و بچووك دەيتە

کوشتن، هندهک جارا، ژبه ره ره نه گه ره کی نه گه ر ئوتومبیلین
 گلشی ل دهمی خودا نه هاتن، هندهک ژئاکنجین کولانی، بی
 گو ه بده نه که سی، بهرماکین خو دهاقیژنه ره خه کی تاخی
 خوا! تو بو قی چه ندی چ دبیری؟ بو چاره سه رکړنا ئاریشه کا ژ
 قی جوړی ته چ پيشنيار هه نه؟

کارگه هین پيشه سازی، ژبلی وی گاذا دناقبای دا به لاق دکهن،
 ژناقبرنا بهرماکین وان، یا بویه ئاریشه کا مه زن پیدقیه کار
 بو بهیته کرن... هه بوونا کارگه ها نیزیک باژیر و باژیرک
 و گوندان، زیانه کا مه زن دگه هینیته ئاکنجین دهقه ری،
 نه قجا پیدقیه هه موو کارگه ه دوورین ژتاخ و مالا و زیانی نه
 گه هینتی.

ژقان هه میا گرنگتر، نهو کارگه هین کو د واری نه تومی
 و کیمیا یی و هندهک تشتین ژقان بابته کا دکهن، نوکه
 بهرماکین قان کارگه ها یین بوینه ئاریشه کا مه زنا
 مروقایه تی و چه ندین ریکخراو و پارت بو ریگرتن ژهه بوونا
 قان جوړین کارگه ها دامه زراينه، و پارتا که سک کو د پتريا
 وهلاتین نه وروپا دا یا هه ی دژی وان کارگه ه و حکومه تان
 دراوه ستییت، کو بهرماکین مه ترسیدارین کارگه هین خو
 دئیکه بن نه ردی یان د ده ریا دا...

پاراستنا ژینگه هی وهکو مافه کی مروقی کو دگهل ومرارا
 کومه لگه ها و پيشه سازی په یدابوویه، کرنگیه کا مه زن یا
 هه ی ژبه رکو بابته که هه می مروقایه تی قه دگریت، نوکه
 پیته کی زیده پی دهیته دان و بهر دهوام خه لک پيشقه دچیت،
 نه ری تو نابیه ئیک ژوان پشته قانا؟

راهینان

- ۱- ژیدمرین پیسکرنا ژینگههه چنه؟
- ۲- ئهري هه می د بهرپرسیارن ژ پاراستن و پاقریا ژینگههه؟
- ۳- بو راکرتنا پاقریا ژینگههه توچ ب پیدقی دزانی کو ههر کهسهک بکهت؟
- ۴- هزرا ته چیه بهرامبهه هه بوونا دام و دمزگهههین ژینگههه پاریزی کو کاری وان پاراستنا ژینگههه یه؟
- ۵- تو دی چ کهی بهرامبهه وان لایهنا کو ب شیوین جودا جودا ژینگههه پیس دکهن؟ ب دیتنا ته پیدقیه دوقچوون و سزاین یاسایی بدهنی؟

ئهف پروگرامه به سه رپهرشتیا ریخراوا (NPA) و ب کارهکی هه قیشکی ل گهل قان ریخراوین ل خاری و ب پشکداریا هه ردوو و مزارمتین (پهرومده، مافی مروف و ئاواره و ئه نفال) که لاله بوویه.

ناڤین لایهن و یشکدارین پروژهی:

ریکخراوا فریا گوزاری یا گه لی نه رویجی (NPA)، (به ختیار
ئه حمهد صالح و ئارام محهمهد عه لی)

ومزارهتا په رومردی (عوسمان عه زیز عه لی)
ومزارهتا مافی مروقی و ئاواره و ئه نفال (زانا جه مال حه مه
عه لی)

ریکخراوا گه شه پیدانا مه ده نیه تی (CDO) (شلیر ئه حمهد
حجر)

په یمانگه ها کوردی بو هه لبرارتنی (پولا ئه حمهد)
لاندکا زارو کین کوردستانی (بورهان عه بدولتره حمان
مسته فا)

ریکخراوا (DHRD) (دالیا عه بدوللا ئه حمهد فه همی)
ریکخراوا گه شه پیدانا ئابووریا کوردستانی (KEDO) (شادان
عومه ر عه بدولتره حمان)

ریکخراوا (PAO) (ره فیک ته وفیق)

چەند شيرەتەكەين سلامتیی بو خو پارستن ژ مین و تهقه مه نیان

بی پرسیار کرنی نه چه دهقه ره کی کو تیدا شاره زانین.

بهروشتیت دی نه هاقیزه مین و تهقه مه نیان

يارىكرن ب ته پى باشتهر ژ ياريكرنى ب چه گى زاروكان

یاریا ب مین و تہ قہ مہ نیا و دہما نچی نہ کہ یاریا ب
تہ پی بگہ

چەند رېنمايىن گرنگ

بەرى ژ مال دەرکەڭى:

- بزافى بکە پېزانىن تەمام و دروست ژ کەسانىن شارەزا وەرېگرى.
سەبارەت ب ھەبوونا مین و تەقەمەنى ل وئى دەرکەڭ دچيى.
- ئاگەھداريا کەسانىن نېزىكى خۆ بکە لدور دەرکەفتنا تە.
- ھەکە تو چوويە گوندەکی يان دەرکەڭەکا دى پرسىارئ ژ ئەنجومەن يان
کەسین شارەزا بکە.
- بو بجم ئىنانا کارەکی ل جەھکی کو تیدا شارەزانينى باشتەرئەو
کەسەک دگەل تە بیت
- پېدڤيا وەک مۆبايل و ئاڤ و خوارنئ دگەل خۆ ببە ؟
- پېدڤيە بزانی کو مۆبايلا تە يا شەحنکريە ، سەنتین پېدڤى ژى تە
ھەبن.

ل دهمی چوونئ و بجه ئینانا کاری:

ب چ چالاکیان نه رابه ل دهفه رین مه ترسیدار.
گه له ک ب هشیاریقه سه حا ده وروبهرین خو بکه و دهفه رین
مه ترسیدار هشیاربه .
د وان ریکارا هه په ئه وین خه لک تیرا دچن ئانکو ریکین گشتینه .
هه که ته شکه ک ژ ریکه کی یان دهفه ره کی بر تیرا نه چه بزافی
بکه بهری تاریبوونئ بفه گهریه مال